

BOEKBESPREKING

Bank Financiering Institutionele beleggers

H. C. Wytzes

FINANCIËLE INSTELLINGEN EN MARKTEN

Stenfert Kroese bv, Leiden
1978, XIV + 326 pag., ing., f 42,75
ISBN 90.207.0775.2

door Drs J. G. Morreau

Het valt toe te juichen dat Dr. H. C. Wytzes, hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, een belangrijke lacune in de uitgebreide literatuur over geld en financiën heeft onderkend en een boek het licht heeft doen zien dat beoogt een systematische beschrijving te geven van het functioneren van de afzonderlijke financiële instellingen en markten, die Nederland rijk is.

Het veelomvattende boek valt als het ware in twee delen uiteen. De eerste hoofdstukken - de eerste honderd pagina's - richten zich uitgebreid op o.a. een algemeen overzicht van taak en werkwijze van het financiële systeem, algemene vragen verbonden aan het beleggen van middelen en de daarbij optredende risico's, alsmede de mogelijkheden die financiële instellingen bieden tot risico-, schaal- en termijntransformatie. Na deze algemene beschouwingen wordt in successievelijke hoofdstukken aandacht besteed aan: a) de besparingen; de spaarbanken en de Rijkspostspaarbank; b) levensverzekeringsmaatschappijen; c) pensioenfondsen; d) secundaire markten; e) beleggingsinstellingen; f) het betalingsverkeer en de giro-instellingen; g) de hypotheekbanken; h) consumptieve kredietverlening; i) de banken; j) primaire markten; k) geldmarkttransacties en l) De Nederlandse Bank. Tot slot worden in 3 pagina's korte opmerkingen gemaakt over diverse onderwerpen, zoals internationalisatie van de activiteiten der Nederlandse financiële instellingen, mogelijke ontwikkelingen in EG-verband. Voor actuele problematiek verwijst de schrijver naar tijdschriftartikelen e.d.

Na een opsomming van instellingen, die naar de mening van de auteur aanspraak zouden kunnen maken op de betiteling financiële instelling en na gesteld te hebben dat een al deze instellingen omvattende definitie moeilijk te geven is, definieert de schrijver een financiële instelling als een instelling waarbij het personeel in grote mate bezig is met het aantrekken van middelen en het uitzetten daarvan. Bij de rubriceringen van financiële instellingen wordt o.a. die in geldscheppende en

niet-geldscheppende instellingen vermeld. Ondanks de belangrijke ontwikkeling die zich bij de spaarbanken heeft voorgedaan en die Dr. Wytzes op blz. 102 vermeldt, worden zij toch, in tegenstelling tot hetgeen hij op blz. 10 schrijft, in Nederland (nog) niet tot de geldscheppende instellingen gerekend, niet alleen niet door het CBS (blz. 102), maar ook niet door De Nederlandsche Bank. Merkwaardigerwijze ontbreekt een aanduiding van de relatieve betekenis voor de financiële markten van de diverse instellingen die behandeld zullen worden en enige bespreking van de institutionalisering op de vermogensmarkten. Met betrekking tot de beleggingsrisico's onderscheidt de auteur: kwaliteitsrisico, inkomensrisico, hoofdsomrisico, koopkrachtrisico en valutarisico's. Van de laatste wordt evenwel geabstraheerd en daarbij wordt volstaan met de opmerking dat het sluiten van een tegen gestelde transactie een methode is om dit risico te dekken. Kennelijk moet de schrijver hierbij het oog hebben gehad op de valutatermijnmarkt. De valutamarkt blijft echter geheel buiten beschouwing, evenals trouwens, afgezien van enkele regels over het buitenlandse bedrijf van de banken (blz. 266) en valutaswaps op de geldmarkt (blz. 299), in het algemeen de invloed van het buitenland op het handelen van de financiële instellingen in Nederland, hetgeen ons, gezien de grote betekenis ervan, zeker niet verantwoord voorkomt.

De op het eerste gezicht hoogst willekeurige volgorde bij de behandeling van de instellingen en markten vloeit voort uit de door de auteur gekozen „indeling naar doelgroeporiëntering”: de onder a t/m f genoemde instellingen zijn dan, naar zijn mening, georiënteerd op de geldgevers, terwijl hun beleggingsbeleid een onpersoonlijk, anoniem karakter draagt, de instellingen g t/m j zijn veeleer georiënteerd op geldvragers en hun beleggingsbeleid wordt gekenmerkt door een aanzienlijk grotere aandacht voor de aard der te verwerven activa met o.a. sterkere mate van selectie, bewaking en verdeling van kwaliteitsrisico, en tenslotte zijn k en l werkzaam ten behoeve van het systeem als zodanig. Hoewel deze rubricering op zichzelf origineel is, kan men zich afvragen of deze in het licht van de ontwikkelingen der laatste jaren nog wel zinvol is. Afgezien daarvan is het o.i. vreemd de beleggingsinstellingen onder de eerste categorie te zien ingedeeld.

Het behoeft niet te verbazen dat in de eerste druk van een dergelijk omvangrijk werk de behandeling in de verschillende hoofdstukken enigszins onevenwichtig is en tekortkomingen vertoont. Zo

valt het op dat noch bij het betalingsverkeer, noch bij de banken aandacht wordt besteed aan de aanzienlijk toegenomen giralisering van het betalingsverkeer, de betaalcheque en de Eurocheque, maar bij de PCGD wel o.a. de invoering van betaalkaarten en het vergoeden van een bepaalde rente aan particuliere rekeninghouders e.d. worden vermeld; de Bankgirocentrale wordt uitsluitend even bij de spaarbanken genoemd. Uit de beschouwingen bij de PCGD, de geldmarkttransacties en De Nederlandsche Bank wordt de niet ingewijde het kenmerkende van de liquiditeitspositie van de PCGD als rekeninghouder bij De Nederlandsche Bank, waarvan de rekening evenwel dagelijks wordt gladgeboekt door verrekening met het Rijk en de vraag welke middelen bij de PCGD voor belegging beschikbaar komen, beslist niet duidelijk. De zg. voorinschrijfrekening vindt in het boek slechts vermelding in de op blz. 156 opgenomen balans van het Algemeen Burgerlijk Pensioen fonds.

Ook zijn o.i. kansen gemist. Zo had bij de spaarbanken de behandeling van het rendement en de rentemarge ruimte geboden voor de mogelijke verklaring van hun wellicht wat trage reactie op de ontwikkelingen en passieve houding door de voor hen geldende beleggingsvoorschriften en het feit dat hun uit de beleggingen verkregen rendement weinig mogelijkheden bood voor een actief concurrerend rentebeleid. Bij de levensverzekeringsmaatschappijen mist men node een aanduiding van de problemen verbanden aan de matching der termijnen en de herbeleggingsrisico's of b.v. van de betekenis van de 5%-deelnemingsvrijstelling in het kader van de beleggingen en de ruilactiviteiten die institutionele beleggers in dit verband ontwikkeld hebben („kwartetten”).

Hoewel de betekenis van het consumentief krediet, waaraan een afzonderlijk hoofdstuk wordt gewijd, buiten kijf staat, moet het toch worden betreurd dat de in de na oorlogse periode in het Nederlandse financiële bestel opgetreden veranderingen als gevolg van een algemene tendens tot vergaande branchevervaging, niet alleen tussen de verschillende categorieën kredietinstellingen, maar ook tussen het kredietwezen en andere financiële sectoren, en het concentratieverschijnsel slechts terloops hier en daar even worden aangeikt, waardoor b.v. de op zichzelf interessante bijlage bij Hoofdstuk 1 met grafische voorstellingen van concentratiegraden bij een aantal financiële instellingen in feite in de lucht hangt. Tenslotte ligt het voor de hand dat een boek als het onderhavige toch vrij snel bij de zich wijzigende omstandigheden kan achterlopen, hetgeen uiteraard moeilijk aan de auteur kan worden verweten. Wel is het vreemd dat geen rekening werd gehouden met de

nieuwe Wet Toezicht Kredietwezen, die weliswaar eerst op 1.1.1979 in werking trad, maar waarvan het wetsontwerp reeds in april 1978 door de Eerste Kamer werd aangenomen; essentialia hadden dan ook zeker wel opgenomen kunnen zijn.

Het voorgaande doet niet af aan de verdienste van Dr. Wytzes een hoogst nuttige verzameling van institutionele informatie over de afzonderlijke Nederlandse financiële instellingen en markten bijeengebracht te hebben. Het boek is ruimschoots van voor Nederland illustratief cijfermateriaal voorzien, al zouden wellicht wat vergelijken de cijfers ter illustratie van diverse ontwikkelingen, b.v. in de samenstelling van beleggingen, welkom zijn.

Blijkens zijn voorwoord heeft de schrijver een „micro- om niet te zeggen bedrijfseconomisch” uitgangspunt gekozen, al heeft hij zich „niet gewaagd aan het vraagstuk van de kostprijsberekening van produkten en diensten van financiële instellingen en verwante problemen”. Hoewel dit uitgangspunt er enerzijds ongetwijfeld de oorzaak van is dat enkele belangrijke aspecten en onderwerpen buiten beschouwing zijn gebleven, moet anderzijds worden opgemerkt dat de financiële instellingen tot dusver vooral van macro-economisch/monetaire kant werden gezien. Juist voor de financiële instellingen geldt dat veel van hun bedrijfseconomische problemen waaraan helaas in Nederland tot dusver weinig aandacht werd besteed van groot belang zijn voor hun van macro-economische betekenis zijnde gedragingen. Het is dan ook jammer dat de auteur wat dit betreft niet meer „gewaagd” heeft.

De vraag voor welke gebruikers het boek is bestemd, is moeilijker dan het lijkt. Ook de auteur heeft de terzake gebruikelijke aanduiding in zijn voorwoord achterwege gelaten. Aangezien voor vrijwel het gehele boek geen of weinig voorkennis wordt voorondersteld, is Dr. Wytzes' boek zeker aan te bevelen voor iedereen die wat meer wil of moet weten omtrent de structuur en het functioneren van ons financieel systeem. Als zodanig zal het tevens ongetwijfeld goede diensten kunnen bewijzen in het onderwijs en zou het dan ook zeker tot de verplichte stof voor alle economiestudenten dienen te behoren, al zal de omvang wellicht een tegenwerkende factor kunnen vormen. Intussen vindt het boek ook aanwending in gevorderde stadia van de economiestudie, waar een dergelijke voorkennis eenvoudig vereist is, al zal men het dan betreuren dat het boek op verschillende onderdelen niet wat dieper graaft. Een opgenomen index die nog wel voor uitbreiding vatbaar is en een uitvoerige literatuurlijst maken het boek als naslagwerk en als uitgangspunt voor verdere studie geschikt.